

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ-ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΕΙΣ

(βασισμένες στο Νέο Ελληνικό Λεξικό της Σύγχρονης Δημοτικής Γλώσσας του Εμμανουήλ Κριαρά, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1995 και στο Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας του Γεωργίου Δ. Μπαμπινιώτη, Έκδ. Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα 1998).

Κράτος: πολιτικά οργανωμένο σύνολο ανθρώπων (λαός), ανεξάρτητα από φύλο, θρησκεία, γλώσσα ή εθνικότητα, που είναι εγκατεστημένο μόνιμα σε μια καθορισμένη εδαφική έκταση (χώρα) και διοικείται από κυβέρνηση.

Πολιτική: 1) ο τρόπος διεξαγωγής των κρατικών υποθέσεων, το πρόγραμμα που εφαρμόζει μια κυβέρνηση σε κάθε κρατική λειτουργία· 2) η ενεργός ανάμιξη στην πολιτική ζωή μιας χώρας, δηλαδή η δράση των πολιτών, ομάδων ή κομμάτων που οργανώνονται με συγκεκριμένα μέσα για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων στα δημόσια πράγματα.

Εξουσία: η δύναμη μιας ομάδας ανθρώπων να ρυθμίζουν με τις αποφάσεις τους τη ζωή ανθρώπων ή κοινωνικών ομάδων.

Χαρισματική εξουσία: ο όρος αναφέρεται στην άσκηση εξουσίας από ένα πρόσωπο το οποίο θεωρείται ότι διαθέτει εξαιρετικές ιδιότητες και ικανότητες, με αποτέλεσμα τα άτομα οδηγούνται σε υπακοή και να μην ασκούν κριτικό έλεγχο στις αποφάσεις του

Εκλογικό σύστημα (ουσ.): η μέθοδος, με την οποία οι βουλευτικές έδρες κατανέμονται μεταξύ των εκλογικών σχηματισμών (και των υποψηφίων τους), με βάση τις ψήφους που έλαβαν κατά την εκλογική αναμέτρηση.

Δημοψήφισμα (ουσ.): μια διαδικασία άμεσης ψηφοφορίας, στην οποία το εκλογικό σώμα ψηφίζει και αποφαινεται με ένα «ναι» ή με ένα «όχι» επί ενός συγκεκριμένου θέματος, π.χ. ως προς τη μορφή του πολιτεύματος ('διαδικτυακός ακτιβισμός').

Μεσοιανισμός: η τυφλή πίστη μιας κοινωνικής ομάδας σε έναν ηγέτη, με την ελπίδα ότι θα τη λυτρώσει από συσσωρευμένα οικονομικά ή κοινωνικά προβλήματα χωρίς τη δική της συμμετοχή.

Ιδεολογία/φρόνημα/πεποιθήσεις: σύνολο ηθικών, φιλοσοφικών, κοινωνικών ιδεών και αρχών στα οποία στηρίζονται οι κοινωνικές ομάδες με σκοπό την παρέμβαση και αλλαγή της κοινωνίας. Μορφές: φασισμός, εθνικοσοσιαλισμός, σοσιαλισμός, φιλελευθερισμός, αναρχισμός κ.λπ.

Κυρίαρχη ιδεολογία: η ιδεολογία της άρχουσας τάξης.

Πολιτική κοινωνικοποίηση: η συστηματική προσπάθεια μιας κοινωνίας να μεταδίδει στο άτομο τις πολιτικές της αξίες, γνώσεις και στάσεις, ώστε το άτομο να μεταμορφωθεί σε πολίτη, δηλαδή άτομο που ενδιαφέρεται και συμμετέχει συνειδητά στα κοινά.

Πολιτική συνείδηση: η επίγνωση του πολίτη ότι ο ίδιος είναι υπεύθυνος –με τις επιλογές, τις αποφάσεις και τις πράξεις του– για τη διαμόρφωση της δημόσιας ζωής στη χώρα του.

Πολιτικοί θεσμοί: οι θεσμοί που αναφέρονται στη δημιουργία και διατήρηση της εξουσίας, την κατανομή και την άσκηση της από διάφορα κέντρα (Κοινοβούλιο, διοικητικοί θεσμοί, νομαρχίες, τοπική αυτοδιοίκηση, εκλογές, δικαστήρια, σωφρονιστικό σύστημα, Κράτος, Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ.λπ.).

Κατεστημένο: ομάδα ισχυρών προσώπων που επηρεάζουν ή ελέγχουν την πολιτική, την οικονομία κ.λπ. και υποστηρίζουν το παραδοσιακά αποδεκτό.

Δημοκρατία: το πολίτευμα κατά το οποίο η εξουσία πηγάζει από τον λαό, ασκείται από τον λαό και υπηρετεί τα συμφέροντα του λαού. Κυρίαρχο χαρακτηριστικό της

δημοκρατίας είναι η λήψη αποφάσεων με ψηφοφορία των πολιτών, που στηρίζεται στην αρχή της πλειοψηφίας.

Δημοκρατικό έλλειμμα: απουσία δημοκρατικότητας. Ο όρος χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι τα θεσμικά όργανα μιας κοινωνίας ή ενός διακρατικού οργανισμού είναι απρόσιτα στον πολίτη εξαιτίας της περίπλοκης λειτουργίας τους. Επομένως, ο πολίτης αποκλείεται από τη συμμετοχική δράση.

Λαϊκή κυριαρχία: δημοκρατική αρχή σύμφωνα με την οποία πηγή όλων των εξουσιών είναι ο λαός μέσω των δικαιωμάτων του εκλέγειν και εκλέγεσθαι, της πολιτικής δράσης κ.λπ.

Λαϊκότητα: το γνήσιο λαϊκό στοιχείο. Στην πολιτική χρησιμοποιείται σε αντιδιαστολή προς τον λαϊκισμό και αναφέρεται στην πολιτική που αποσκοπεί στην αναβάθμιση του λαού και τη συμμετοχή του στο κοινωνικοπολιτικό γίγνεσθαι

Λαϊκισμός: πολιτική πρακτική που αποσκοπεί στον προσπορισμό πολιτικού οφέλους με προγράμματα και ενέργειες που φορτίζουν συναισθηματικά έναν λαό και ακυρώνουν την κριτική και τον έλεγχο.

Δημαγωγός: πρόσωπο που προσπαθεί να κερδίσει την εμπιστοσύνη του λαού με απαιτηλά μέσα (κολακείες και υποσχέσεις) προκειμένου να αποκομίσει πολιτικά οφέλη.

Καιροσκοπισμός: η επίμονη αναζήτηση συνθηκών πρόσφορων για εκμετάλλευση, χωρίς δισταγμούς ηθικού χαρακτήρα. Ο όρος χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει την επιδίωξη ενός πολιτικού να εξασφαλίσει πολιτικά οφέλη εκμεταλλευόμενος οικονομικές, πολιτικές ή κοινωνικές καταστάσεις, ώστε να αυξήσει την επιρροή του στον λαό.

Κοινωνικό κράτος: το κράτος που κατοχυρώνει τα κοινωνικά δικαιώματα (εργασία, παιδεία, στέγη, ασφάλιση, περίθαλψη), με σκοπό να μειώσει τις κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες και να διαμορφώσει αποδεκτές συνθήκες ζωής για τους ασθενέστερους.

Κράτος δικαίου: το κράτος που σέβεται τα δικαιώματα των πολιτών, εγγυάται την προάσπισή τους και ασκεί την εξουσία με δημοκρατικά θεσπισμένους κανόνες.

Διάλογος: στην πολιτική ορολογία και πρακτική η λέξη χρησιμοποιείται με ειδική σημασία, για να δηλώσει τη συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων ανάμεσα σε διάφορες κοινωνικές ομάδες και την προϊσταμένη αρχή, σε εργαζόμενους και την εργοδοσία κ.λπ.

Ελευθερία: η απουσία κάθε εσωτερικού ή εξωτερικού καταναγκασμού, το δικαίωμα του ανθρώπου να εκφράζεται και να ζει χωρίς εμπόδια σε κάθε τομέα της κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής ζωής. Στην περίπτωση των κρατών σημαίνει την εθνική ή πολιτική ανεξαρτησία, την αυτοτέλεια.

Πολυφωνία: η δυνατότητα να υπάρχουν και να εκφράζονται πολλές απόψεις για το ίδιο θέμα.

Πλουραλισμός: αντίληψη που υποστηρίζει την πολλαπλότητα, δηλαδή τη δυνατότητα αρμονικής και γόνιμης συνύπαρξης πολλών και διαφορετικών ιδεών και αντιλήψεων. Ο πλουραλισμός ως πολιτική θεωρία υποστηρίζει ότι η πολιτική κυριαρχία δεν αποτελεί μονοπώλιο μίας ομάδας ή μίας τάξης, αλλά πρέπει να βασίζεται στη συνεργασία και τη συγκατάθεση της πλειοψηφίας του κοινωνικού συνόλου.

Ευθύνη: υποχρέωση για λογοδοσία, δηλαδή η ηθική ή νόμιμη υποχρέωση του ατόμου να δίνει λόγο για τις πράξεις του.

Κοινά: τα δημόσια πράγματα, δηλαδή οι υποθέσεις και τα προβλήματα που απασχολούν το σύνολο των πολιτών.

Συμμετοχή στα κοινά: η έμπρακτη –άμεση ή έμμεση– παρέμβαση των πολιτών στη δημόσια ζωή με σκοπό την κοινή αντιμετώπιση των ζητημάτων που τους αφορούν.

Κοινωνία των πολιτών: το σύνολο των οργανωμένων ενεργών πολιτών που αναπτύσσουν συλλογική δράση για να εξυπηρετήσουν μέσω ενός δημοκρατικού διαλόγου το γενικό συμφέρον.

Ακτιβισμός: πολιτική αντίληψη ή πρακτική που εκφράζεται με εντυπωσιακές ενέργειες για την επίτευξη συλλογικών στόχων, π.χ. διαδηλώσεις, διαμαρτυρίες μέσω διαδικτύου («διαδικτυακός ακτιβισμός»).

Προπαγάνδα: η συστηματική προσπάθεια για διάδοση ιδεών, αρχών, δογμάτων κ.λπ. Είδη: εμπορική, πολιτική.

Γραφειοκρατία: η διεκπεραίωση διοικητικής υπηρεσίας με υπερβολική προσήλωση στους τύπους και με αδιαφορία για την ουσία. Η διεκπεραίωση της εργασίας γίνεται συνήθως με τρόπο σχολαστικό και με προσκόλληση στις τυπικές διαδικασίες, με αποτέλεσμα την καθυστέρηση στην επίλυση των ζητημάτων και την ταλαιπωρία των πολιτών.

Ηλεκτρονική διακυβέρνηση: ο όρος χρησιμοποιείται σε αντιδιαστολή προς τη γραφειοκρατία και σημαίνει τη χρήση της υψηλής τεχνολογίας από το κράτος για την παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες που αποσκοπεί στη βελτίωση της λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης, ώστε να γίνει πιο αποτελεσματική, ταχύτερη και λιγότερο γραφειοκρατική.

Δημόσια δημοκρατική διαβούλευση: δυνατότητα ελεύθερης ανταλλαγής απόψεων για θέματα πολιτικής με ίσες δυνατότητες πρόσβασης και συμμετοχής.

Πατερναλισμός: η άσκηση πολιτικής με στόχο τον έλεγχο και την κυριαρχία επί των πολιτών, υπό το πρόσχημα της προστασίας.

Ευνοιοκρατία: η αρχή σύμφωνα με την οποία προτιμούνται σε ανώτερες θέσεις και αξιώματα οι συγγενείς, οι φίλοι και γενικά οι ευνοούμενοι αυτών που έχουν μια εξουσία, αντί των ικανών και κατάλληλων γι' αυτά τα αξιώματα και τις θέσεις.

Οικογενειοκρατία - νεποτισμός: η εκμετάλλευση από κάποιον του αξιώματος ή της θέσης που κατέχει για να προωθήσει συγγενικά ή άλλα πρόσωπα του περιβάλλοντός του σε θέσεις και αξιώματα χωρίς αξιολογικά κριτήρια.

Αξιοκρατία: η αντίληψη σύμφωνα με την οποία επιλέγονται οι άξιοι, οι ικανοί, για να αναλάβουν τις διάφορες θέσεις στον δημόσιο ή στον ιδιωτικό τομέα. Με βάση την αντίληψη αυτήν, η επιλογή γίνεται με μοναδικό κριτήριο τα προσόντα του ατόμου και όχι την καταγωγή, τη συγγένεια, την κοινωνική θέση ή άλλα παρόμοια κριτήρια.

Παρεμβατισμός: η πολιτική κατεύθυνσης της οικονομίας από το κράτος, η επέμβαση του κράτους στις ιδιωτικές επιχειρήσεις για τη ρύθμιση της λειτουργίας τους με βάση το ευρύτερο κοινωνικό συμφέρον, δηλαδή η αντίληψη που προεβούει ότι το κράτος πρέπει να παρεμβαίνει σε ζητήματα όπως το εμπόριο, η βιομηχανία, οι συνθήκες εργασίας, η διανομή του εισοδήματος, η ανεργία, η παιδεία, η ασφάλιση, η προστασία του περιβάλλοντος και γενικά ό,τι αφορά στην οικονομική ζωή.

Μαζοποίηση: το φαινόμενο κατά το οποίο καταργείται η ατομική βούληση, το άτομο παθητικοποιείται, αποκτά αγελαία νοοτροπία, δηλαδή μετατρέπεται σε άβουλο μέλος της μάζας.

Ομάδες πίεσης - λόμπι: ο όρος στα αγγλικά σημαίνει τον προθάλαμο και μεταφορικά αναφέρεται σε ομάδες οικονομικών και κοινωνικών συμφερόντων που επιδιώκουν να επηρεάσουν τα πρόσωπα που λαμβάνουν αποφάσεις και ασκούν εξουσία για να επιτύχουν τους ιδιαίτερους στόχους τους (π.χ. λόμπι αγροτών, πετρελαίου, βιομηχανών κ.λπ.). Οι ομάδες αυτές έχουν μεγάλη οικονομική ή πολιτική δύναμη.

Διαπλοκή: το πλέγμα νόμιμων ή άνομων αλληλεξαρτήσεων ανάμεσα σε ιδιωτικούς και κρατικούς φορείς, το οποίο στηρίζεται στην αμοιβαιότητα συμφερόντων και δημιουργεί φαινόμενα διαφθοράς στον δημόσιο βίο.

ΕΠΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ Τρόποι αντιμετώπισης		ΚΡΙΣΗ / ΕΛΕΙΜΜΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ Αιτίες	
ΠΟΛΙΤΕΣ	ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ	ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ	ΠΟΛΙΤΕΣ
<p>Συμμετοχή Ευαισθητοποίηση Πολιτικοποίηση</p> <p>Ενεργοποίηση</p> <p>↓</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Πολιτικά κόμματα ▪ Συνδικαλισμός ▪ Πολιτικά κινήματα ▪ Κοινωνικά κινήματα ▪ Ομάδες πίεσης ▪ fora <p>Εθελοντισμός Αγωνιστικότητα</p> <p>Κοινωνική αλληλεγγύη Ανεκτικότητα</p>	<p>Χρηστή διοίκηση Λαϊκή κυριαρχία Εξουσία υπέρ του έθνους-των πολλών Ισότητα Ισότητα ευκαιριών Κράτος δικαίου Κράτος πρόνοιας</p> <p>Λαϊκότητα Αποκεντρωτισμός Συναίνεση Πολιτική διαβούλευση Πλουραλισμός Αξιοκρατία Ελευθερία- υπευθυνότητα</p> <p>Εξυπηρέτηση σεβασμός των πολιτών Συνέπεια λόγων Έργων Ηλεκτρονική διακυβέρνηση Ευνομία</p> <p>Προστασία δικαιωμάτων</p>	<p>Κακοδιοίκηση</p> <p>Εξουσία υπέρ των ολίγων Αδιαφορία για τις ασθενέστερες τάξεις Ολιγαρχία πλουτοκρατία Απουσία κράτους δικαίου-αυθαιρεσία Αλαζονεία Κατάχρηση της εξουσίας</p> <p>Λαϊκισμός Συγκεντρωτισμός Επιβολή Προπαγάνδα Έλεγχος των Μ.Μ.Ε. Αναξιοκρατία Ανελευθερία Πατερναλισμός Χειραγώγηση Φαυλοκρατία Νεποτισμός Ευνοιοκρατία Διαφθορά Γραφειοκρατία Νόμοι που εξυπηρετούν συμφέροντα</p> <p>Παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων</p>	<p>Ατομικισμός-ιδιώτευση</p> <p>Πολιτική αδιαφορία Παθητικοποίηση Πολιτική αλλοτρίωση Κομματικοποίηση Φανατισμός Πόλωση</p> <p>Μεσσιανισμός Προσωπολατρεία Μοιρολατρία</p> <p>Μαζοποίηση Απώλεια ανεξάρτητης σκέψης και πολιτικής βούλησης</p>
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ		ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ενίσχυση της συμμετοχικής δημοκρατίας ▪ Ανάπτυξη δημοκρατικού διαλόγου <ul style="list-style-type: none"> ▪ Προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ▪ Ασφάλεια 		<p>Κακοδιοίκηση Συγκεντρωτισμός Παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων Διαφθορά</p>	

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Ορισμός

«**Δημοκρατία**» (κράτος+δήμος) σημαίνει εξουσία (κράτος) των πολλών, του λαού(του δήμου). Ο ίδιος όρος χρησιμοποιείται στις περισσότερες γλώσσες του κόσμου. Πρόκειται για το σύστημα διακυβέρνησης στο οποίο το σύνολο του λαού αποφασίζει ελεύθερα και άμεσα ή με αντιπροσώπους για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και των αναγκών του. Στη δημοκρατία ο ίδιος ο δήμος(=πολίτες) υποχρεούται να κυβερνά τον εαυτό του (Κ.Π.Α. σ.119)

Αντιπροσωπευτική δημοκρατία

Στην αρχαία ελληνική πόλη, στην οποία γεννήθηκε το δημοκρατικό πολίτευμα υπήρχε άμεση δημοκρατία. Οι ίδιοι δηλ. οι πολίτες συναθροίζονταν σε σώμα που νομοθετούσε (ψήφιζε νόμους).Από το σώμα αυτό κληρώνονταν οι δικαστές και ορίζονταν οι κυβερνήτες. Κάτι ανάλογο είναι ανέφικτο στις σημερινές κοινωνίες που αριθμούν εκατομμύρια πολιτών.

Στις σύγχρονες κοινοβουλευτικές δημοκρατίες, η πολιτική εξουσία δεν ασκείται απευθείας από τους πολίτες, αλλά από τους **εκλεγμένους αντιπροσώπους** τους. Οι πολίτες εξουσιοδοτούν κάποιους αντιπροσώπους τους να προωθούν αυτοί για λογαριασμό τους τα αιτήματά τους.

Ο λαός δηλ. ασκεί την εξουσία, **μέσω αντιπροσώπων**, των βουλευτών. Οι αντιπρόσωποι του λαού εκλέγουν και τα άλλα δύο βασικά όργανα της Πολιτείας, τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την Κυβέρνηση.

<http://www.mapsofwar.com/ind/march-of-democracy.htm>

α) Προϋποθέσεις / αρχές της δημοκρατίας

Λαϊκή κυριαρχία

Μια δημοκρατική πολιτεία λειτουργεί με βάση την αρχή **της λαϊκής κυριαρχίας**. Το Σύνταγμα ορίζει ότι «*θεμέλιο του πολιτεύματος είναι η λαϊκή κυριαρχία*». «*Όλες οι εξουσίες πηγάζουν από τον λαό και ασκούνται υπέρ αυτού και του έθνους...*» (άρθρο 1 παρ. 1, 2).

Σε μια δημοκρατία, κάθε εξουσία πηγάζει από τον λαό. Η εξουσία δεν αποτελεί «μονοπώλιο» του κράτους, αλλά είναι συνυφασμένη με την κοινωνία. Το θεσμικό όργανο που κατά κύριο λόγο εκφράζει τη λαϊκή κυριαρχία είναι η **Βουλή**

Ισότητα

Οι άνθρωποι βέβαια διαφέρουν ως προς τις σωματικές, πνευματικές, ψυχικές ιδιότητες και ικανότητες τους. Η Δημοκρατία όμως είναι το μόνο πολίτευμα που παραμερίζει τις διαφορές μεταξύ των ανθρώπων και εξασφαλίζει σε όλους ανεξαιρέτως **κοινή αφετηρία και ίσες ευκαιρίες** για την αξιοποίηση των ικανοτήτων τους. Η βούληση καθενός πολίτη έχει την ίδια βαρύτητα με τη βούληση οποιουδήποτε άλλου και αυτή είναι μια από τις βασικότερες κατακτήσεις της Δημοκρατίας . Όλοι οι ελεύθεροι πολίτες που απαρτίζουν τον δήμο μιας δημοκρατικής πολιτείας, πρέπει να συμμετέχουν εξίσου στην άσκηση της

πολιτικής εξουσίας . Αν δεν μετέχουν όλοι, *ετεροπροσδιορίζονται*, δηλαδή κάποιος άλλος αποφασίζει γι'αυτούς. Κατά συνέπεια, παύουν να είναι ελεύθεροι

Κράτος πρόνοιας/κοινωνικό κράτος

- Το άρθρο 25, παρ. 1 Σ. εμπλουτίζει την αρχή του κράτους δικαίου με στοιχεία κοινωνικής δικαιοσύνης: «*Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως άτομου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους*». Αυτό σημαίνει ότι το κράτος προβαίνει σε αναδιανομή των αγαθών, προβαίνει δηλαδή σε κοινωνικές παροχές όπως είναι για παράδειγμα η δημόσια δωρεάν παιδεία σε όλους τους πολίτες, η παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, η κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων κ.ά. Η αρχή του κοινωνικού κράτους σήμερα υλοποιείται με τον παρεμβατισμό και τη συμμετοχή του κράτους στην κοινωνική ζωή. Η κατοχύρωση των λεγόμενων **κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών**, εξασφαλίζει αξιοπρεπή διαβίωση και κοινωνική συνοχή. Η άσκηση των δικαιωμάτων υπηρετεί το άτομο και τις επιδιώξεις του, αλλά ταυτόχρονα προωθεί και το συλλογικό καλό, την αλληλεγγύη στις κοινωνικές σχέσεις.
- Το κράτος πρέπει να δημιουργεί **έργα υποδομής**, να αναπτύσσει επιχειρηματικότητα, να **παρέχει κοινωνικές υπηρεσίες**. Το σύγχρονο κράτος, με τη **μορφή της κοινωνικής πρόνοιας**, μπορεί να προστατεύει τα άτομα από τα δεινά που αντιμετωπίζουν (στέρξη, άγνοια, εξαθλίωση, αρρώστια). Το κοινωνικό κράτος πρόνοιας, λοιπόν, παρεμβαίνει για να δημιουργήσει συνθήκες απασχόλησης, δημόσιας εκπαίδευσης και περίθαλψης **για όλους**.
- **Στόχος του κράτους** πάντως δεν είναι να παράσχει παροδικά αρωγή ή φιλανθρωπία, αλλά να καταστήσει τα άτομα ικανά ώστε να μπορούν να είναι ξανά υπεύθυνα για τις συνθήκες ζωής τους

Ελευθερία

Στη Δημοκρατία, οι πολίτες συμμετέχουν οι ίδιοι στην άσκηση της εξουσίας, ψηφίζουν νόμους, εκλέγονται στα αξιώματα, **αυτοκαθορίζονται**, είναι επομένως ελεύθεροι άνθρωποι. Η **ελευθερία** και η **ισότητα** είναι τα **συστατικά στοιχεία του δημοκρατικού πολιτεύματος**. Ελευθερία σημαίνει να μην υπόκειται κάποιος στη βούληση ενός άλλου. Ειδικότερα, στη σύγχρονη δημοκρατία, ελευθερία σημαίνει **δυνατότητα ανεμπόδιστης από κάθε εξωτερικό εξαναγκασμό ανάπτυξης της προσωπικότητάς μας**. Τη δυνατότητα αυτή την απολαμβάνουν εξίσου όλοι οι πολίτες. Επομένως, τίθεται αυτομάτως ένα όριο στην ελευθερία του καθενός και της καθεμιάς από εμάς• η ελευθερία των άλλων. Τι ακριβώς σημαίνει στην πράξη δυνατότητα ανεμπόδιστης ανάπτυξης της προσωπικότητάς μας; Να μπορώ να κάνω ό,τι θέλω, να πηγαίνω όπου θέλω, να εκφράζομαι όπως θέλω, να μπορώ με λίγα λόγια να κάνω πράξη αυτά που επιθυμώ, για να νιώθω ότι *εγώ καθορίζω τη ζωή μου*. Η Δημοκρατία διασφαλίζει την ελευθερία και την ισότητα, ακριβώς γιατί αναγνωρίζει την **ανθρώπινη αξία** ως θεμελιώδη αξία του κοινωνικού βίου.

Ευθύνη

Η ελευθερία συνεπάγεται ευθύνη. Ευθύνη προς τον εαυτό μου, ευθύνη και προς τους άλλους. Είμαι ελεύθερος/-η να κάνω επιλογές, σημαίνει, φέρω ταυτόχρονα και την απόλυτη ευθύνη για τις επιλογές μου, ακριβώς γιατί είναι επιλογές δικές μου και κανένας άλλος δεν μου τις επέβαλε. Μπορεί, για παράδειγμα, κάποιος να επιλέγει για συγκεκριμένους λόγους να μην εργάζεται. Αναλαμβάνει την ευθύνη για την επιλογή του αυτή, σημαίνει να μην ζητάει από άλλους χρήματα, να μην ζει παρασιτικά, να μην προβαίνει σε εγκληματικές

ενέργειες για να καλύψει τις βιοτικές του ανάγκες κ.ο.κ. Αν δεν αναλάβει τις ευθύνες που συνεπάγεται η οποιαδήποτε επιλογή του και τις μεταθέσει σε κάποιον άλλον, τότε παύει να αυτοκαθορίζεται. Οποιοσδήποτε μπορεί να τον κάνει υποχείριό του, επομένως παύει να είναι ένας ελεύθερος άνθρωπος. Άλλωστε, όπως ο ίδιος έχει απαίτηση κανείς να μη του στερεί την ελευθερία του, κατά τον ίδιο τρόπο και κάποιος άλλος έχει την απαίτηση, να μην στερείται τη δική του ελευθερία. **Η ελευθερία είναι δικαίωμα, αλλά ταυτόχρονα, ευθύνη και υποχρέωση σεβασμού της ελευθερίας των άλλων. Συμπερασματικά, η ελευθερία προϋποθέτει ωριμότητα, αυτογνωσία, συνειδητοποίηση των ευθυνών και των υποχρεώσεων.**

Κράτος δικαίου

Πώς διασφαλίζεται η ελευθερία των πολιτών απέναντι σε ενδεχόμενη αυθαιρεσία αυτών των αντιπροσώπων και γενικότερα των οργάνων της πολιτικής εξουσίας; **Με κανόνες δικαίου.**

Κράτος δικαίου είναι το κράτος, στο οποίο οι κυβερνώντες είναι υποχρεωμένοι να ασκούν την εξουσία **με βάση κανόνες δικαίου**. Αποτρέπεται έτσι το ενδεχόμενο της αυθαίρετης άσκησης εξουσίας σε βάρος των πολιτών. Με δυο λόγια, **στη δημοκρατία η πολιτική εξουσία αυτοπεριορίζεται με κανόνες δικαίου. Δηλ.** Η πολιτεία θεσπίζει νόμους (κανόνες δικαίου) βάσει των οποίων ενεργεί όταν νομοθετεί, δικάζει, διοικεί. Ο πολίτης αντίστοιχα, έχει νόμιμη αξίωση από την πολιτεία να μην περιορίζεται η δράση του πέρα από τα όρια που προβλέπει ο νόμος. Διαφορετικά, η άσκηση της δημόσιας εξουσίας είναι παράνομη.

Διάκριση των λειτουργιών

Η αρχή της διάκρισης των λειτουργιών (Νομοθετική, εκτελεστική, δικαστική) υπηρετεί την αρχή του κράτους δικαίου. Αν η νομοθετική και εκτελεστική λειτουργία ασκούνταν από τα ίδια κρατικά όργανα, δεν θα μπορούσε να νοηθεί περιορισμός της εκτελεστικής από τη νομοθετική λειτουργία. Για παράδειγμα, η Δημόσια Διοίκηση (π.χ. Εφορίες) θα μπορούσε να πράττει ανεξέλεγκτα και να προβαίνει σε αυθαιρεσίες σε βάρος των πολιτών χωρίς δέσμευση από τον νόμο. Με τον ίδιο τρόπο, αν η δικαστική λειτουργία δεν ήταν ανεξάρτητη από τις άλλες δύο λειτουργίες, δεν θα μπορούσε να ελέγξει αποτελεσματικά τις πράξεις τους, να εξετάσει δηλαδή, αν είναι σύμφωνες (σύμφωνες με τον νόμο). **Η διάκριση των λειτουργιών καθιερώνεται, προκειμένου να περιορίζεται η κρατική εξουσία και να μην προβαίνει σε αυθαιρεσίες.**

Πλειοψηφία-σεβασμός της μειοψηφίας

Στη Δημοκρατία, ο λαός αποφασίζει είτε ο ίδιος (άμεσα), είτε μέσω των αντιπροσώπων του (έμμεσα) για την επίλυση των ποικίλων προβλημάτων της κοινωνικής συμβίωσης, με βάση την **αρχή της πλειοψηφίας**. Η αρχή της πλειοψηφίας είναι θεμελιώδης για τη λήψη αποφάσεων στη Δημοκρατία. Η **μειοψηφία** πάντως είναι, επίσης, κατοχυρωμένη και η γνώμη της πάντοτε ακούγεται.

Δεν αρκεί η αρχή της πλειοψηφίας για να θεωρούνται οι αποφάσεις, οι νόμοι και οι διαδικασίες δημοκρατικές. Π.χ. Δεν μπορεί να θεωρούνται δημοκρατικές οι αποφάσεις που λαμβάνονται πλειοψηφικά για τα παρακάτω θέματα: να μην πληρώνουν κάποιοι πολίτες φόρους, να μπορούν να παραβαίνουν το νόμο δημοφιλείς ηθοποιοί ή αθλητές ή διασημότητες, να επιτρέπεται στους πολιτικούς ταγούς ή δικαστικούς να αυθαιρετούν, να υποχρεώνεται η πλειοψηφία των πολιτών να υπηρετεί μια μειοψηφία.

Βασική αρχή της δημοκρατίας είναι η ισότητα και η ελευθερία, καθώς και η βασική υποχρέωση της κοινωνίας να μεριμνά για τον περιορισμό των ασθενειών,

για την εξάλειψη του αναλφαβητισμού, για ίσες ευκαιρίες, για δίκαιη κατανομή των αγαθών, για **δυνατότητα πρόσβασης όλων των πολιτών σε βασικά αγαθά** που είναι απαραίτητα για τη βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου και της ποιότητας της ζωής τους. Επομένως, κάθε απόφαση, έστω και πλειοψηφική που έρχεται σε αντίθεση με την ελευθερία, την ισότητα και που σχετίζεται με τα ανθρωπίνια δικαιώματα **δεν είναι δημοκρατική** 1.

Πολυφωνία

Αντίληψη που υποστηρίζει την πολλαπλότητα, δηλαδή τη δυνατότητα αρμονικής και νόμιμης συνύπαρξης πολλών και διαφορετικών ιδεών και αντιλήψεων. Ο πλουραλισμός ως πολιτική θεωρία υποστηρίζει ότι η πολιτική κυριαρχία δεν αποτελεί μονοπώλιο μιας ομάδας ή μιας τάξης αλλά πρέπει να βασίζεται στη συνεργασία και τη συγκατάθεση της πλειοψηφίας του κοινωνικού συνόλου.

Ευνομία

Το Δίκαιο αποβλέπει στη διατήρηση της κοινωνικής ενότητας. Σε κάθε περίπτωση, και ειδικά στη Δημοκρατία, είναι αίτημα προς την εκάστοτε πολιτική εξουσία να αφουγκράζεται, κατά πόσο οι νομοθετικές επιλογές της γίνονται κοινώς αποδεκτές ή όχι από το κοινωνικό σύνολο και να τις προσαρμόζει ανάλογα. **Το Δίκαιο δεν μπορεί να είναι αδιάφορο απέναντι στις συλλογικές αξίες μιας κοινωνίας, τη λεγόμενη «κοινωνική ηθική».**

Συναίνεση-Κοινωνική διαβούλευση

Ο σκοπός του Δικαίου επιτυγχάνεται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, όταν οι νομοθετικές επιλογές διαμορφώνονται με βάση την ευρύτερη δυνατή **συναίνεση**. Πολλοί πολιτικοί αγώνες (συζητήσεις, διαδηλώσεις, απεργίες) γίνονται για τη διαμόρφωση του δικαίου, δηλαδή της νομοθετικής πολιτικής που πρέπει να ακολουθηθεί όπως για παράδειγμα στην παιδεία, την απασχόληση, την υγεία. Σε ένα σύγχρονο δημοκρατικό κράτος, **η κοινωνική συναίνεση μπορεί να επιτευχθεί μέσα από τη δημόσια διαβούλευση**, η οποία με τη σειρά της προϋποθέτει ενημερωμένους και ενεργούς πολίτες

Η πολιτική ονομάζεται και «τέχνη του εφικτού». Όταν λέμε ότι επιτεύχθηκε «πολιτική λύση» σε ένα ζήτημα, δεν εννοούμε απαραίτητα ότι επιτεύχθηκε ο αρχικός στόχος που είχαμε στο μυαλό μας, μπορεί να χρειάστηκε να υποχωρήσουμε και να συμβιβαστήκαμε με κάτι λιγότερο, **αποφύγαμε όμως τη σύγκρουση και διευθετήσαμε ειρηνικά μια διαφορά**. Στα δημοκρατικά πολιτεύματα, βασική προϋπόθεση διευθέτησης της πολιτικής ζωής και των πολιτικών διαφορών είναι η συναίνεση ως αποτέλεσμα της πολιτικής διαβούλευσης, δηλ. της διαπραγματεύσεως μέσω του κοινωνικού διαλόγου.

Διάλογος

Στην πολιτική ορολογία και πρακτική η λέξη χρησιμοποιείται με ειδική σημασία, για να δηλώσει την συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων ανάμεσα σε διάφορες κοινωνικές ομάδες και την προϊσταμένη αρχή, σε εργαζόμενους και την εργοδοσία κτλ.

Χρηστά ήθη

Τα **χρηστά ήθη είναι αρχές κοινωνικού πράττειν που αναγνωρίζονται και γίνονται σεβαστές από όλους**. Διασφαλίζουν έναν ανεκτό και συμβατό με την κοινωνική συνύπαρξη όρο διαβίωσης, από όπου προκύπτει και η δεσμευτικότητα τους. Πρόκειται π.χ. για την εντιμότητα στις συναλλαγές, την επιμέλεια και την ευσυνειδησία στην εκπλήρωση υποχρεώσεων έναντι των άλλων, το ενδιαφέρον για την κοινότητα, τη συμμετοχή στα κοινώς δρώμενα κτλ. **Η παραβίασή τους διαταράσσει την ομαλή κοινωνική συμβίωση**. Το Σύνταγμα, ορίζοντας ως όρια της ελευθερίας τα δικαιώματα των άλλων και τα χρηστά ήθη, αναγνωρίζει ότι η

κατοχύρωση των δικαιωμάτων, πέρα από τα ατομικά συμφέροντα, **πρέπει να λαμβάνει υπόψη και τα ευρύτερα συμφέροντα του κοινωνικού συνόλου.**

Το ήθος των πολιτικών

Η πολιτική εξ ορισμού έχει ως αντικείμενο **την έλλογη αντιπαράθεση βάσει αρχών.** Αυτό φαίνεται να το γνωρίζουν όσοι ασκούν την πολιτική. Οι πολιτικοί είναι **οι αποδέκτες των αιτημάτων των πολιτών,** οι τελικοί εκφραστές τους στο πεδίο της πολιτικής διαπραγμάτευσης. Έχουν τη γνώση και την εμπειρία. Το ζητούμενο βέβαια στην πράξη είναι να καταλήγουν σε συμφωνία, προκειμένου να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά τα ζητήματα που απασχολούν τον δημόσιο βίο. Πώς κρίνεται όμως η δράση των πολιτικών; Εκ του αποτελέσματος; Ή μήπως από τη δημοκρατικότητα της διαδικασίας που ακολουθήθηκε για την επίτευξη του αποτελέσματος; **Αντικείμενο της πολιτικής και έργο των πολιτικών είναι να υπηρετούν το συμφέρον του κοινωνικού συνόλου.** Οι πολιτικοί δεν πρέπει να είναι απλοί διαμεσολαβητές για έτοιμες λύσεις που προσφέρονται σε «πολίτες – καταναλωτές». Οι πολιτικοί **πρέπει να έχουν ιδανικά, όραμα και η δράση τους να έχει αποτελεσματικότητα.** Να είναι πρωτοπόροι στη δημιουργία εκείνων των προϋποθέσεων που απαιτούνται για τη διεξαγωγή δημόσιου διαλόγου. Η δράση των πολιτικών δεν πρέπει να περιορίζεται στην εξυπηρέτηση συμφερόντων, αλλά **πρωτίστως να υπηρετεί αξίες.**

Αξιοκρατία

Με τον όρο αξιοκρατία δηλώνεται η επικράτηση των άξιων, των ικανών στα δημόσια αξιώματα. Η αξιοκρατία θεωρείται κύριο συστατικό της δημοκρατίας. Σε μια γνήσια δημοκρατική πολιτεία η επιδίωξη της αντικειμενικής αξιολόγησης των ικανοτήτων των πολιτών της προκειμένου να προωθηθούν στα ανώτατα αξιώματα αποτελεί βασική προϋπόθεση κοινωνικής δικαιοσύνης και αποδεικτικό στοιχείο χρηστής διοίκησης.

Με την εφαρμογή της αξιοκρατίας η κοινωνία αναγνωρίζει έμπρακτα και επιβραβεύει τις προσωπικές ικανότητες και αρετές των πολιτών, οι οποίοι γίνονται παράδειγμα προς μίμηση, πρότυπο κοινωνικής και πολιτικής συμπεριφοράς και ήθους.

Με αυτό τον τρόπο **υπηρετείται και το δημόσιο συμφέρον,** αφού η τοποθέτηση άξιων ανθρώπων σε κρατικούς οργανισμούς και άλλες νευραλγικές θέσεις οδηγεί στη μεγιστοποίηση της αποδοτικότητας και της παραγωγικότητας τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα, γεγονός που προάγει το επίπεδο της χώρας και αναβαθμίζει την αξιοπιστία της στη διεθνή πολιτική σκηνή.

Αποτελεσματική λειτουργία της Δημόσιας Διοίκησης

Δημόσια Διοίκηση : Διοικώ σημαίνει ρυθμίζω, φροντίζω με αποφασιστική αρμοδιότητα. Δημόσια Διοίκηση είναι η διεύθυνση, η διαχείριση των δημοσίων υποθέσεων. Η Δημόσια Διοίκηση οργανώνεται με βάση τον νόμο και λειτουργεί με γνώμονα την προστασία του γενικού συμφέροντος.

Η Δημόσια Διοίκηση στελεκώνεται με **δημοσίους υπαλλήλους.** «Οι δημόσιοι υπάλληλοι είναι εκτελεστές της θέλησης του Κράτους και υπηρετούν το Λαό΄ Οφείλουν πίστη στο Σύνταγμα και αφοσίωση στην Πατρίδα.» (άρθρο 103 Συντάγματος). Οι δημόσιοι υπάλληλοι είναι εφαρμοστές του δικαίου, φύλακες της νομιμότητας και του δημοσίου συμφέροντος. Πιο ορατή και πιο αισθητή από όλες τις μορφές κρατικής δράσης για τον πολίτη είναι η δράση της Δημόσιας Διοίκησης, π.χ. το πρόστιμο για την παράβαση του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας, οι διατυπώσεις που απαιτούνται για την έκδοση διαβατηρίου ή πιστοποιητικού από την εφορία. Για τον λόγο αυτόν, **η λειτουργία**

της Δημόσιας Διοίκησης έχει καθοριστική σημασία για τη σχέση πολίτη – πολιτικής εξουσίας αλλά και για την ποιότητα της Δημοκρατίας.

Γραφειοκρατία

Η **γραφειοκρατία** είναι **σύστημα διοικητικής οργάνωσης** και θεωρείται παραδοσιακά το πιο ορθολογικό, το πιο αποτελεσματικό. Βασίζεται στην **καταγραφή των ενεργειών όσων στελεχώνουν τη Διοίκηση**. Η εκ των προτέρων **γραπτή δέσμευση αυτών που ευθύνονται για τη διεκπεραίωση μιας διοικητικής διαδικασίας** συμβάλλει στο να μπορεί να ελεγχθεί η δράση τους. Τη γραφειοκρατία τη συνδέουμε κατεξοχήν με το κράτος, και μάλιστα με αρνητικό τρόπο (π.χ. η πολύωρη αναμονή και τλαιπωρία στις δημόσιες υπηρεσίες). Ωστόσο, αποτελεί το κυρίαρχο σύστημα οργάνωσης και στον ιδιωτικό τομέα δηλαδή, τις επιχειρήσεις, τις τράπεζες, τις ασφαλιστικές εταιρείες κτλ. **Η γραφειοκρατική οργάνωση είναι αναγκαία και αναπόφευκτη**. Για να υλοποιηθεί στην πράξη μια απόφαση, ακόμα και η πιο απλή, απαιτείται σχεδιασμός, υπολογισμός των διαθέσιμων πόρων, εκτίμηση των δυνατοτήτων, συνυπολογισμός των πιθανών κινδύνων που συνεπάγεται κάθε πορεία δράσης. Η αναγκαιότητα οργάνωσης προβάλλει εντονότερα, αν σκεφτούμε την πολυπλοκότητα και το μέγεθος των σύγχρονων κοινωνιών. Αναλογιστείτε τις ανάγκες και τα προβλήματα διοίκησης που τα μεγέθη αυτά συνεπάγονται. Απαιτείται λοιπόν **σύστημα, σχεδιασμός, οργάνωση**. Άλλωστε, τα όργανα της Δημόσιας Διοίκησης ασκούν δημόσια εξουσία. Στη δράση τους απαιτείται **νομιμότητα**. Άρα και **δυνατότητα ελέγχου**. Επομένως, **έγγραφα** και **αρχεία** (αφού ως γνωστόν, «τα λόγια πετούν, τα γραπτά μένουν»: λατ. *verba volant, scripta manent!*). Τα καθήκοντα των υπαλλήλων της Δημόσιας Διοίκησης είναι **τυποποιημένα**. Οι αρμοδιότητές τους είναι ανάλογες με τις γνώσεις και τις ειδικότητές τους. Υπάρχει δηλαδή **ιεραρχία**. Τα ανώτερα στελέχη εποπτεύουν τα κατώτερα. Η γραφειοκρατία «...μπορεί από καθαρά τεχνική σκοπιά να φθάσει στον υψηλότερο βαθμό αποτελεσματικότητας και, υπ'αυτήν την έννοια, είναι το πιο τυπικά ορθολογικό υφιστάμενο μέσο άσκησης εξουσίας επί ανθρωπίνων όντων» (Max Weber, 1921).

Ηλεκτρονική διακυβέρνηση

Η χρήση πληροφοριακών και επικοινωνιακών συστημάτων συμβάλλει στην αναβάθμιση της σχέσης πολίτη – κράτους. Το κράτος αποκτά ένα νέο πρόσωπο, ψηφιακό. Η λεγόμενη «**ηλεκτρονική διακυβέρνηση**», η χρήση δηλαδή της υψηλής τεχνολογίας στην παροχή υπηρεσιών από το κράτος προς τους πολίτες, κάνει τη λειτουργία της Διοίκησης ταχύτερη, ευχερέστερη, με λιγότερη γραφειοκρατία (λιγότερες, δηλαδή, ουρές στους διαδρόμους των δημοσίων υπηρεσιών). Η **Ελλάδα**, στο πλαίσιο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, **ενσωματώνει τις νέες τεχνολογίες στη Δημόσια Διοίκηση** και παρέχει πλέον ηλεκτρονική πρόσβαση σε βασικές δημόσιες υπηρεσίες, όπως για παράδειγμα την ηλεκτρονική υποβολή φορολογικών δηλώσεων μέσω του TAXISnet. Η εκάστοτε Κυβέρνηση έχει πρωταρχική ευθύνη στη διαμόρφωση της νοοτροπίας που διέπει τη Δημόσια Διοίκηση.

β) Προϋποθέσεις ως προς τη συμμετοχή των πολιτών

Και οι πολίτες, όμως, θα πρέπει να συνειδητοποιούν ότι η πολιτική δεν είναι μια απασχόληση που αφορά μόνο τους πολιτικούς. **Οι πολιτικές αποφάσεις πρέπει να βασίζονται στην ευρύτερη δυνατή συμμετοχή, αλλά και συναίνεση των πολιτών.** Η συναίνεση, με τη σειρά της, δομείται με τη δημοκρατική δημόσια διαβούλευση.

Οι πολιτικοί και γενικότερα οι δημόσιοι λειτουργοί δεσμεύονται από τον νόμο και η δράση τους υπόκειται σε ελέγχους (π.χ. δικαστικούς, κοινοβουλευτικούς, δημοσιογραφικούς). Οι πολιτικοί άλλωστε είναι αντιπρόσωποι των πολιτών. Συνεπώς, αν οι ίδιοι οι πολίτες αποδέχονται την πελατειακή αντίληψη της πολιτικής, τότε φέρουν αντιστοίχως και μέρος της ευθύνης.

Τα «κοινά», τα «δημόσια πράγματα» αντιδιαστέλλονται με τα θέματα που αφορούν την ιδιωτική σφαίρα, δηλ. τον ιδιωτικό βίο, όπου το άτομο διαχειρίζεται τις προσωπικές του υποθέσεις (οικογένεια, κοινωνικές σχέσεις, πολιτιστική δημιουργία κ.λ.π.) χωρίς την παρέμβαση του κράτους.

Τέτοια θέματα είναι:

Η Δημόσια διοίκηση

Η εκπαίδευση

Η δημόσια υγεία

Η εξεύρεση πόρων για την αντιμετώπιση των κρατικών αναγκών

Η ασφάλεια

Η οικονομία (βιομηχανία, εμπόριο, τουρισμός, ναυτιλία κ.λ.π.)

Η προστασία του πολίτη

Η εξωτερική άμυνα

Η οργάνωση και συντήρηση του στρατού

Η ασφάλιση

Η απονομή δικαιοσύνης

Η λειτουργία του σωφρονιστικού συστήματος

Αθλητισμός

Πολιτισμός

Η κοινωνία πολιτών- συμμετοχή-ενεργοποίηση

Κοινωνία των πολιτών είναι το σύνολο των οργανώσεων ενεργών πολιτών που αναπτύσσουν **συλλογική δράση** και μέσω του δημοκρατικού διαλόγου **προωθούν αιτήματα, κατά κανόνα, γενικού συμφέροντος** (π.χ. η προστασία του περιβάλλοντος), προκειμένου να επηρεάσουν τη διαμόρφωση των πολιτικών αποφάσεων.

Οι πολίτες που συμμετέχουν σε τέτοιους φορείς, αν και ιδιώτες, δεν ενεργούν για την προώθηση των ιδιωτικών τους συμφερόντων, **αλλά ως πολίτες και μέλη του κοινωνικού συνόλου.** Υπερβαίνουν την ιδιωτικότητά τους και προβάλλουν τη δική τους αντίληψη για το γενικό (ή δημόσιο)συμφέρον.

Η σύγχρονη δημοκρατία είναι **πλουραλιστική.** Αυτό σημαίνει ότι υπάρχουν πολλές, ενίοτε ανταγωνιστικές κοινωνικές ομάδες που δραστηριοποιούνται για την επίτευξη των συμφερόντων τους. Μέσα από την **αντιπαραβολή και την αντιπαράθεση των διαφόρων απόψεων** προωθείται η επίτευξη του γενικού καλού.

Ιδιαίτερα στη σημερινή εποχή της παγκοσμιοποίησης η κοινωνία των πολιτών είναι αναγκαία. Μπορεί να προσδώσει σφρίγος στη Δημοκρατία, να την εμπλουτίσει τόσο σε ποιότητα όσο και σε δυναμική. Οι πολίτες καθίστανται **ενεργά κύτταρα** που τροφοδοτούν όλο τον κοινωνικό ιστό και του δίνουν ευρωστία. Αν αυτά τα κύτταρα

δεν αξιοποιηθούν, αν δεν ενεργοποιηθούν, τότε όλο το οικοδόμημα, όλο το σώμα της κοινωνίας θα νεκρωθεί. Ας μην ξεχνάμε ότι η δημοκρατία, όπως και η αλήθεια, κινδυνεύουν από τη σιωπή.

Ελεύθερη δράση των πολιτών

Η ακώλυτη δράση της κοινωνίας των πολιτών αποτελεί ασφαλιστική δικλείδα απέναντι σε ενδεχόμενη αυθαιρεσία της εκάστοτε πολιτικής εξουσίας.

Τρόποι δράσης

Η κοινωνία των πολιτών περιλαμβάνει

- **τα πολιτικά κόμματα**
- **τα συνδικάτα**
- **τα κινήματα**
- **τα διάφορα σωματεία**
- **ομάδες πίεσης**
- **τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (Μ.Κ.Ο.)**
- **τις περιβαλλοντικές οργανώσεις**
- **τις ομάδες προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και**
- **γενικά όλους τους οργανισμούς** στους οποίους συμμετέχουν οι πολίτες σε τοπικό, εθνικό ή παγκόσμιο επίπεδο.

Η δράση αυτών των κοινωνικών οργανώσεων, που αποτελούν τη λεγόμενη «**κοινωνία των πολιτών**», διαφέρει από τη δράση των κρατικών οργάνων στο ότι **δεν μπορεί να επιβληθεί καταναγκαστικά** (εξουσιαστικά), **ασκεί** απλώς **πίεση** και προσπαθεί να επηρεάσει τη διαμόρφωση των πολιτικών αποφάσεων.

Πολιτικά κόμματα

Πολιτικό κόμμα είναι μια οργανωμένη ομάδα ατόμων με στόχο την προώθηση συγκεκριμένων θέσεων, η οποία μπορεί να οδηγήσει στην ανάληψη της διακυβέρνησης μιας χώρας. Τα πολιτικά κόμματα έχουν μεγάλη σημασία για τη λειτουργία του πολιτεύματος. Αποτελούν **μέσο διασύνδεσης του πολίτη με τους φορείς Διακυβέρνησης** αλλά και αντίστροφα είναι οι **διαυλοι μέσα από τους οποίους οι φορείς αυτοί ενημερώνονται για τα αιτήματα των πολιτών**. Η σχέση μεταξύ πολιτικής εξουσίας –πολιτών επηρεάζεται, όπως θα δούμε, και από άλλες οργανώσεις πολιτών, τις ομάδες πίεσης και συμφερόντων. Το πολιτικό κόμμα έχει κάποια βασικά χαρακτηριστικά που το διαφοροποιούν από άλλες οργανώσεις.

Συγκεκριμένα το πολιτικό κόμμα:

- **Έχει στόχο την κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας** ή έστω τη συμμετοχή σε αυτή και την εφαρμογή του προγράμματός του. Αυτή είναι η βασική διαφορά του κόμματος από άλλες ομάδες συμφερόντων – πίεσης που επιζητούν, κυρίως, να *επηρεάσουν* την πολιτική εξουσία.
- **αποτελεί οργάνωση με μέλη** που είναι επίσημα εγγεγραμμένα και διαθέτουν «κομματική ταυτότητα». Έτσι, το κόμμα διακρίνεται από ευρύτερα κοινωνικά κινήματα (π.χ.φεμινιστικό κίνημα, ειρηνιστικό, οικολογικό κτλ.)
- **Έχει ιδεολογική βάση** (π.χ. φιλελεύθερη, σοσιαλιστική ιδεολογία κτλ.).

Συνδικαλισμός

Ο συνδικαλισμός αποβλέπει στη **συνένωση προσώπων που ασκούν το ίδιο επάγγελμα, προκειμένου να προασπίσουν τα κοινά εργασιακά τους συμφέροντα**. Οι ενώσεις εργαζομένων στους εργασιακούς χώρους της βιομηχανίας, των υπηρεσιών της αγροτικής οικονομίας και αλλού ονομάζονται συνδικάτα. Το συνδικαλιστικό κίνημα αναδύθηκε από τους αγώνες των εργαζομένων στις αρχές του 18ου αιώνα στην Αγγλία, τη Γαλλία και τις Η.Π.Α. Εμφανίστηκε, κυρίως, στις μεγάλες βιομηχανίες. Σταδιακά, επεκτάθηκε σε όλον

τον εργαζόμενο πληθυσμό. Οι σκληροί εργατικοί αγώνες την περίοδο αυτή κατοχύρωσαν το δικαίωμα στην εργασία και άντλησαν έμπνευση από το όραμα για μια πιο δίκαιη κοινωνία, ένα καλύτερο αύριο.

Τον 19ο αιώνα το συνδικαλιστικό κίνημα συνδέθηκε με τη δημιουργία του λεγόμενου **κοινωνικού ζητήματος**. Πρόκειται για το ζήτημα της κοινωνικής εξαθλίωσης μεγάλου μέρους του πληθυσμού, που είχε ως αποτέλεσμα την οργανωμένη αντίδραση των εργαζομένων κατά της οικονομικής τους εκμετάλλευσης. Από τα τέλη του 19ου αιώνα, **υπό την πίεση των κοινωνικών αγώνων** και του συνδικαλιστικού κινήματος, το κράτος υιοθέτησε βασικά αιτήματα των εργαζομένων (βελτίωση των συνθηκών εργασίας, μείωση του ωραρίου εργασίας, πρόνοια σε περίπτωση εργατικού ατυχήματος, ασθένειας, γήρατος κτλ.). Έτσι, επιτεύχθηκε η κοινωνική ισορροπία και δόθηκε εν μέρει λύση στο λεγόμενο «κοινωνικό ζήτημα».

Σε όλη τη διάρκεια του 20ου αιώνα οι **κοινωνικές αξίες της συλλογικότητας και της αλληλεγγύης**, που εξέφρασε το συνδικαλιστικό κίνημα, αποτέλεσαν στοιχεία κοινωνικής συνοχής.

Κοινωνικά κινήματα

Στην κοινωνία των πολιτών ανήκουν και τα **κοινωνικά κινήματα**, τα οποία είναι *ενώσεις πολιτών με χαλαρή οργάνωση*. Η συμμετοχή σε αυτά απαιτεί περισσότερο έναν βαθμό **αφοσίωσης** και **πολιτικής εγρήγορης**, παρά τυπική ή επίσημη ένταξη. Τα κοινωνικά κινήματα, όπως δηλώνει και η ονομασία τους, πάνω απ'όλα, **κινητοποιούν τους πολίτες σε δράση**. Είναι συνυφασμένα με κρίσιμες διαδικασίες της σύγχρονης εποχής: τον εκδημοκρατισμό, την πολιτισμική γεφύρωση, τις σύγχρονες μορφές διακυβέρνησης. Εμφανίζονται **ως δυναμικές μορφές αντίδρασης** απέναντι σε εθνικές ή υπερεθνικές εξουσίες και πολιτικές. Κοινωνικά κινήματα είναι για παράδειγμα το οικολογικό, το αντιρατσιστικό, το γυναικείο κίνημα, το κίνημα για τα δικαιώματα των πολιτών κτλ.

Υπάρχουν πολλές **μορφές κοινωνικών κινήματων**. Μερικές από αυτές είναι:

- **το εργατικό κίνημα**, το οποίο σφράγισε τη βιομηχανική κοινωνία. Η δυναμική του άρχισε να μειώνεται από τη δεκαετία του '70.

- **τα νέα κοινωνικά κινήματα** (το φοιτητικό, το οικολογικό, το φεμινιστικό κ.ά.) των οποίων η δράση ξεκινά τη δεκαετία του '60. Αυτά στοχεύουν σε μεταρρυθμίσεις που δεν αφορούν άμεσα την οικονομία ή το κράτος, αλλά την ποιότητα ζωής. Έτσι, θέτουν ριζοσπαστικούς προβληματισμούς για θέματα όπως η υπερθέρμανση του πλανήτη, η ασφάλεια των τροφίμων (ασθένειων «τρελών αγελάδων», διοξίνες, μεταλλαγμένα τρόφιμα κτλ.).

Ανάλογα κινήματα στο παρελθόν ήταν η αντιπολεμική καμπάνια για το Βιετνάμ, ο Γαλλικός Μάης του '68 κ.ά.

Παγκόσμια κινήματα

- **τα παγκόσμια κινήματα** έχουν διεθνικό χαρακτήρα και τις τελευταίες δεκαετίες αντιπαρατίθενται σε μεγάλους διεθνείς οργανισμούς όπως π.χ. την Παγκόσμια Τράπεζα, τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου κτλ

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΠΟΥ ΠΙΣΤΟΠΟΙΟΥΝ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ορισμός

Δημοκρατικό έλλειμμα

Απουσία δημοκρατικότητας. ο όρος χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι τα θεσμικά όργανα μιας κοινωνίας ή ενός διακρατικού οργανισμού είναι απρόσιτα στον πολίτη, εξαιτίας της περίπλοκης λειτουργίας τους. Επομένως ο πολίτης αποκλείεται από τη συμμετοχική δράση.

α) Φαινόμενα που συνδέονται με τον τρόπο άσκησης της εξουσίας

Διαπλοκή

Ο όρος χρησιμοποιείται για να δηλώσει το πλέγμα νόμιμων ή άνομων αλληλεξαρτήσεων ανάμεσα σε ιδιωτικούς και κρατικούς φορείς, το οποίο στηρίζεται στην αμοιβαιότητα συμφερόντων και δημιουργεί φαινόμενα διαφθοράς στο δημόσιο βίο.

Προπαγάνδα

Η συστηματική προσπάθεια για διάδοση ιδεών, αρχών, δογμάτων κτλ. είδη: εμπορική, πολιτική.

Δημαγωγία

Η προπαγανδιστική πολιτική που ακολουθεί πρόσωπο που προσπαθεί να κερδίσει την εμπιστοσύνη του λαού με απατηλά μέσα (κολακείες και υποσχέσεις) προκειμένου να αποκομίσει πολιτικά οφέλη.

Καιροσκοπισμός

Ο όρος χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει την επιδίωξη ενός πολιτικού να εξασφαλίσει πολιτικά οφέλη εκμεταλλευόμενος οικονομικές, πολιτικές ή κοινωνικές καταστάσεις, ώστε να αυξήσει την επιρροή του στο λαό.

Πατερναλισμός

η άσκηση πολιτικής με στόχο τον έλεγχο και την κυριαρχία επί των πολιτών, υπό το πρόσχημα της προστασίας.

Λαϊκισμός

πολιτική πρακτική που αποσκοπεί στον προσπορισμό πολιτικού οφέλους με προγράμματα και ενέργειες που φορτίζουν συναισθηματικά έναν λαό και ακυρώνουν την κριτική και τον έλεγχο.

Ευνοικοκρατία

η αρχή σύμφωνα με την οποία προτιμούνται σε ανώτερες θέσεις και αξιώματα οι συννεείς. οι φίλοι και νενικά οι ευνοούμενοι αυτών που έχουν μια εξουσία, αντί των ικανών και κατάλληλων γι' αυτά τα αξιώματα και τις θέσεις(Βικιπαίδεια)

Οικογενειοκρατία/νεποτισμός

Είναι η εκμετάλλευση από κάποιον του αξιώματος ή της θέσης που κατέχει, για να προωθήσει συννεκικά ή άλλα πρόσωπα του περιβάλλοντός του σε θέσεις κι αξιώματα χωρίς αξιοκρατικά κριτήρια. (Βικιπαίδεια)

Γραφειοκρατία-Κακοδιοίκηση

Μπορεί η γραφειοκρατική μηχανή να λειτουργήσει πράγματι σαν μια καλοκουρδισμένη μηχανή, όταν στη θέση των γραναζιών βρίσκονται άνθρωποι; Άνθρωποι με συναισθήματα, προσωπικά προβλήματα, ιδιοτελή κάποιες φορές κίνητρα, αλλά κυρίως, άνθρωποι με ατομική βούληση και κρίση. Η τυποποίηση των γραφειοκρατικών ενεργειών, όσο απρόσωπη και αν είναι, δεν μπορεί να διαχωρισθεί τελείως από τον ανθρώπινο παράγοντα: κατ'αρχάς, ο φόβος του ελέγχου οδηγεί κάποιες φορές στην **ευθυνοφοβία** των γραφειοκρατών.

Προσκολλώνται σχολαστικά σε τυποποιημένες διαδικασίες, για να είναι «τυπικώς εντάξει», αδυνατούν, όμως, τελικά να ανταποκριθούν ουσιαστικά στα αιτήματα των πολιτών. Από την άλλη, η άσκηση εξουσίας μέσω του γραφειοκρατικού διοικητικού μηχανισμού, μπορεί να οδηγήσει τους υπαλλήλους σε μια πλάνη, να θεωρούν δηλαδή ότι ταυτίζονται με την εξουσία. Το γεγονός αυτό μπορεί να οδηγήσει σε μυστικοπάθεια, **αδιαφάνεια, κατάχρηση εξουσίας**. Και ακόμη χειρότερα στη διαπλοκή, τη διαφθορά, τον εκμαυλισμό τελικά και του κοινωνικού συνόλου που γεμίζει καχυποψία και αναπόφευκτα σκέφτεται ότι για να εξυπηρετηθεί, πρέπει να βρει «μέσο» ή να δωροδοκήσει. Ωστόσο, το αίτημα σε ένα σύγχρονο δημοκρατικό κράτος, όπως η Ελλάδα, είναι ο κρατικός μηχανισμός να λειτουργεί **για το συμφέρον του κοινωνικού συνόλου**

Ομάδες πίεσης/λόμπυ

Ο όρος στα αγγλικά σημαίνει τον προθάλαμο (θεάτρου ή ξενοδοχείου) και ειδικότερα τον προθάλαμο ενός νομοθετικού σώματος και αναφέρεται μεταφορικά σε ομάδες οικονομικών και κοινωνικών συμφερόντων που επιδιώκουν να επηρεάσουν τα πρόσωπα που λαμβάνουν αποφάσεις και ασκούν εξουσία για να επιτύχουν τους ιδιαίτερους στόχους τους. Οι ομάδες αυτές έχουν μεγάλη οικονομική ή πολιτική δύναμη

Είδη: Λόμπυ αγροτών, ή εργατών, πετρελαίου ή βιομηχάνων κ.λ.π.

Οι ομάδες πίεσης/ συμφερόντων διαφοροποιούνται από τα πολιτικά κόμματα που αποβλέπουν στην κατάκτηση της εξουσίας και από τα συνδικάτα που έχουν πιο αυστηρή οργάνωση και αποβλέπουν σε σωματειακά συμφέροντα.

Οι ομάδες πίεσης επενεργούν στην εξουσία, **μένοντας συγχρόνως έξω από αυτήν**. Ασκούν πίεση επάνω σ' αυτήν και έχουν σαν σκοπό να επηρεάσουν τους ανθρώπους που ασκούν εξουσία, αλλ'όχι να τοποθετήσουν εκεί τους δικούς τους ανθρώπους (τουλάχιστον επίσημα γιατί μερικές ισχυρές ομάδες έχουν πιστούς μέσα στα κοινοβούλια και τις κυβερνήσεις, αλλά κρυφά και διακριτικά) Κατά τις τελευταίες δεκαετίες του 2^{ου} αι. η δράση των ομάδων συμφερόντων προσαρμόστηκε στα νέα δεδομένα της παγκοσμιοποίησης και της ισχυροποίησης υπερεθνικών οργανισμών, όπως για παράδειγμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι πολλές ομάδες συμφερόντων δημιουργούν υπερεθνικές δομές και αποκτούν μέλη σε όλο τον κόσμο. Οι πιο σπουδαιές οργανώσεις έχουν σήμερα μόνιμα γραφεία στην Ουάσιγκτον και τις Βρυξέλλες, για να παρακολουθούν τις εργασίες του Ο.Η.Ε. και της Ε.Ε. αντίστοιχα

β) φαινόμενα που συνδέονται με τη στάση των πολιτών

Μεσσιανισμός

Η τυφλή πίστη μιας κοινωνικής ομάδας σ' ένα ηγέτη, με την ελπίδα να τη λυτρώσει από συσσωρευμένα οικονομικά ή κοινωνικά προβλήματα χωρίς τη δική της συμμετοχή.

Μαζοποίηση

Είναι το φαινόμενο εκείνο κατά το οποίο καταργείται η ατομική βούληση, το άτομο παθητικοποιείται, αποκτά αγελαία νοοτροπία, δηλαδή μετατρέπεται σε άβουλο μέλος της μάζας.

Δογματισμός

Ο όρος χρησιμοποιείται σε αντιδιαστολή προς την ελεύθερη ανεξάρτητη σκέψη που δέχεται το διάλογο και την αξιολόγηση των επιχειρημάτων ως μέσον εύρεσης της αλήθειας.

Ιδεοληψία

Η παθολογική προσήλωση και εμμονή ανθρώπων ή κοινωνικών ομάδων σε μια ιδέα ή σε ένα δόγμα.

Πολιτική αδιαφορία

Η αδιαφορία του λαού για συμμετοχή του στη δημόσια ζωή αποτελεί ένα σοβαρό λόγο για τον οποίο εμφανίζονται φαινόμενα κρίσης του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Οι αρχαίοι Έλληνες ενδιαφέρονταν να προαγάγουν τον πολιτικό βίο. Αντίθετα σήμερα πολλοί άνθρωποι θεωρούν ότι το «*ευ ζην*», η ευτυχία τους πραγματώνεται στην οικογενειακή τους ζωή, στην εργασία, στον ελεύθερο τους χρόνο και όχι στην ενασχόληση με τα «κοινά» και την πολιτική. Για κάποιους πάλι η πολιτική σήμερα είναι μια περιστασιακή, αδιάφορη, συχνά απωθητική δραστηριότητα. Αν θέσετε σ' ένα τυχαίο δείγμα ανθρώπων το ερώτημα «τι σημαίνει για εσάς η ιδιότητα του πολίτη;», οι περισσότεροι θα απαντήσουν αμέσως «να έχω δικαιώματα». Λίγοι θα σκεφτούν την ευθύνη και τη συμμετοχή στα «κοινά» που επίσης συνεπάγεται η ιδιότητα του πολίτη. Η ιδιότητα αυτή συνεπάγεται και υποχρεώσεις, τόσο απέναντι στην πολιτεία, όσο και απέναντι στους άλλους πολίτες. Οι υποχρεώσεις απέναντι στο σύνολο δεν φαντάζουν σαν αγγαρεία, αν γίνει συνείδηση ότι μέσα από το γενικό καλό εξυπηρετείται πληρέστερα και το ατομικό. Σε κάθε περίπτωση, **υπάρχουν πολλοί λόγοι που μπορούν να ερμηνεύσουν την πολιτική απάθεια που χαρακτηρίζει αρκετούς πολίτες σήμερα**. Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε αυτούς τους λόγους, διότι έτσι θα συνειδητοποιήσουμε τη σημασία που έχει η ενεργός πολιτική συμμετοχή.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ

Η αδιαφορία του λαού για συμμετοχή του στη δημόσια ζωή αποτελεί ένα σοβαρό λόγο για τον οποίο εμφανίζονται φαινόμενα κρίσης του δημοκρατικού πολιτεύματος. Οι αρχαίοι Έλληνες ενδιαφέρονταν να προαγάγουν τον πολιτικό βίο. Αντίθετα σήμερα πολλοί άνθρωποι θεωρούν ότι το «ευ ζην», η ευτυχία τους πραγματώνεται στην οικογενειακή τους ζωή, στην εργασία, στον ελεύθερο τους χρόνο και όχι στην ενασχόληση με τα «κοινά» και την πολιτική. Για κάποιους πάλι η πολιτική σήμερα είναι μια περιστασιακή, αδιάφορη, συχνά απωθητική δραστηριότητα. Αν θέσετε σ' ένα τυχαίο δείγμα ανθρώπων το ερώτημα «τι σημαίνει για εσάς η ιδιότητα του πολίτη;», οι περισσότεροι θα απαντήσουν αμέσως «να έχω δικαιώματα». Λίγοι θα σκεφτούν την ευθύνη και τη συμμετοχή στα «κοινά» που επίσης συνεπάγεται η ιδιότητα του πολίτη. Η ιδιότητα αυτή συνεπάγεται και υποχρεώσεις, τόσο απέναντι στην πολιτεία, όσο και απέναντι στους άλλους πολίτες. Οι υποχρεώσεις απέναντι στο σύνολο δεν φαντάζουν σαν αγγαρεία, αν γίνει συνείδηση ότι μέσα από το γενικό καλό εξυπηρετείται πληρέστερα και το ατομικό. Σε κάθε περίπτωση, **υπάρχουν πολλοί λόγοι που μπορούν να ερμηνεύσουν την πολιτική απάθεια που χαρακτηρίζει αρκετούς πολίτες σήμερα.** Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε αυτούς τους λόγους, διότι έτσι θα συνειδητοποιήσουμε τη σημασία που έχει η ενεργός πολιτική συμμετοχή.

Αιτίες

Η μορφή του σύγχρονου δημοκρατικού πολιτεύματος

που διαφέρει από την άμεση δημοκρατία της αρχαίας Αθήνας. Την ιδιότητα του πολίτη, το δικαίωμά μας δηλαδή, ως μέλη του δήμου να συμμετέχουμε στα «κοινά», την αποκτούμε σήμερα στο πλαίσιο ενός κράτους. Η σχέση μας με το κράτος είναι διαφορετική από αυτή που συνέδεε τον πολίτη της αρχαιότητας με την πόλη -κράτος, όπου ζούσε. Η αρχαία *πόλις* οριζόταν κυρίως από τους ανθρώπους της και το δικαίωμα συμμετοχής τους στις υποθέσεις που αφορούσαν την πόλη, και όχι από την εδαφική επικράτεια που αποτελεί σήμερα τον χώρο όπου ασκείται η κυριαρχία του σύγχρονου κράτους. Η Αθήνα, για παράδειγμα, ονομαζόταν «Αθηναίων Πολιτεία». Η αρχαία *πόλις* δεν μπορούσε να κυβερνηθεί, αν οι ίδιοι οι πολίτες δεν αναλάμβαναν την ευθύνη να την κυβερνήσουν. Την αποστολή αυτή σήμερα στην αντιπροσωπευτική δημοκρατία την αναθέτουμε σε εκλεγμένους αντιπροσώπους. Όμως, ορισμένοι αντιπρόσωποι θεωρούν την πολιτική επάγγελμα και όχι αξίωμα, το οποίο ασκεί κάθε πολίτης. Η εξέλιξη αυτή επηρεάζει γενικότερα τη στάση των πολιτών απέναντι στην πολιτική και τους πολιτικούς.

Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας

Ποιος αποφασίζει για την αναπτυξιακή πολιτική ενός κράτους; Πώς κινούνται τα οικονομικά κεφάλαια και πώς γίνονται οι οικονομικές συναλλαγές; Σήμερα κυριαρχούν τα ηλεκτρονικά δίκτυα, η καλωδιακή και η δορυφορική τεχνολογία. Η γεωγραφική απόσταση έχει χάσει τη σημασία της. **Η εξουσία δεν ασκείται πλέον μόνο στα στενά πλαίσια ενός κράτους, αλλά ένα μέρος της μεταβιβάζεται σε υπερεθνικούς οργανισμούς που λειτουργούν στο πλαίσιο μιας διεθνούς περιοχής, όπως για παράδειγμα η Ευρωπαϊκή Ένωση.** Η πολιτική αναπροσαρμόζεται στα νέα δεδομένα. Πού βρίσκεται ο πολίτης μέσα σε όλα αυτά που τόσο πολύ τον αφορούν, τόσο μακρινά ωστόσο είναι; Ποιο είναι το βήμα της σύγχρονης Πνύκας, όπου μπορεί ο υπεύθυνος και συνειδητοποιημένος πολίτης να καταθέσει τις απόψεις του για τα «κοινά», να αναπτύξει διάλογο, να προσπαθήσει

να πείσει τους συμπολίτες του ή να πεισθεί και ο ίδιος; Σήμερα, τα οικονομικά συμφέροντα προσπαθούν να επηρεάσουν τις πολιτικές αποφάσεις. Η οικονομία προωθεί συμφέροντα, η πολιτική όμως, εφόσον στοχεύει στην επίτευξη του «ευ ζην» για όλους, πρέπει να προωθεί αξίες.

Το αίσθημα ματαιοπονίας του πολίτη ή και αδυναμίας ενίοτε, να επηρεάσει ουσιαστικά τη λήψη αποφάσεων καθοριστικών για τη ζωή του

Οι αποφάσεις σήμερα δεν λαμβάνονται άμεσα στην «Εκκλησία του Δήμου» κατά το πρότυπο της αθηναϊκής δημοκρατίας, αλλά με θεσμούς έμμεσης αντιπροσώπευσης.

Επιπλέον, τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας είναι σε θέση να παρουσιάζουν την πραγματικότητα όπως αυτά επιθυμούν, συχνά ανάλογα και με τις κατευθύνσεις που παίρνουν από αυτούς που τα ελέγχουν οικονομικά. Εξάλλου αρκετοί θεωρούν ότι η μόνη δυνατότητα που έχει ο πολίτης στα χέρια του, είναι το δικαίωμα της ψήφου. Αυτό όμως το ασκεί μια φορά στα τέσσερα χρόνια, σε μία τελείως γενική και «εφ'όλης της ύλης» εκδοχή! Μια τέτοια αντίληψη όμως δεν αποδίδει το ουσιαστικό περιεχόμενο της δημοκρατίας, που είναι η συνεχής συμμετοχή στην πολιτική ζωή.

Οι αλλαγές που συντελούνται στη φυσιολογία των κρατών σήμερα επηρεάζουν την πολιτική συμπεριφορά.

Για παράδειγμα, ο λαός, το έμπυχο στοιχείο του παραδοσιακού έθνους –κράτους που δηλώνει το σύνολο των μονίμως εγκατεστημένων πολιτών σε ορισμένη χώρα, δύσκολα πλέον μπορεί να ταυτίζεται με ένα ομοιογενές έθνος. Ομάδες, κοινότητες, μειονότητες, συχνά με τελείως διαφορετικές συλλογικές ταυτότητες, γλωσσικές, θρησκευτικές, εθνικές και πολιτισμικές συμβιώνουν στο πλαίσιο των σύγχρονων κρατών δημιουργώντας πολυπολιτισμικές κοινωνίες. Μπορούν να συμβιβασθούν οι αντικρουόμενες συχνά αντιλήψεις τους; Ο σεβασμός στη διαφορετικότητα είναι ένα επιτακτικό επίκαιρο αίτημα, αποδεικνύεται όμως κάποιες φορές δύσκολο να επιτευχθεί στην πράξη.

Τρόποι αντιμετώπισης

Η **συμμετοχή στα «κοινά»** παραγκωνίζει τους λαϊκιστές και προπαγανδιστές ηγέτες και τις πολιτικές τους. Υπάρχει **εναλλακτική πρόταση**, για να ξεφύγουμε από το αδιέξοδο της πολιτικής απάθειας;

Φορείς κοινωνικοποίησης

- ✓ Ευθύνη της **οικογένειας** η πολιτική κοινωνικοποίηση.
- ✓ Έμφαση στην πολιτική κοινωνικοποίηση των νέων στο **σχολείο**
- ✓ Αναβάθμιση του ρόλου των μαθημάτων Γενικής παιδείας (ιστορία, κοινωνιολογία, πολιτικές επιστήμες)
- ✓ Αναβάθμιση της παρεχόμενης **εκπαίδευσης** με στόχο την ανάπτυξη κριτικής ικανότητας και πνευματικής συγκρότησης ώστε να μπορούν οι πολίτες να εκφράζουν τεκμηριωμένη άποψη και να μη γίνονται θύματα των λαοπλάνων και δημαγωγών πολιτικών.
- ✓ Ανάληψη σχετικών πρωτοβουλιών από **πνευματικούς ανθρώπους**
- ✓ Αναβάθμιση του θεσμού της **πληροφόρησης** (τήρηση του κώδικα δημοσιογραφικής δεοντολογίας)

Πολιτική ζωή

- ✓ Εξυγίανση του **πολιτικού βίου**, διαφάνεια
- ✓ Αναβάθμιση **πολιτικών θεσμών** (π.χ. πολιτικά κόμματα, συνδικάτα, κοινωνία πολιτών), με τους οποίους οι πολίτες, μέσα από τη συλλογική δράση, μπορούν να αποκτήσουν επιρροή, να συνδιαμορφώσουν τις πολιτικές επιλογές και αποφάσεις.

Οικονομία

- ✓ Διασφάλιση οικονομικών όρων που θα επιτρέπουν την πλήρη, αδέσμευτη και διαρκή άσκηση των δικαιωμάτων του πολίτη.
- ✓ Δυνατότητα απόλαυσης των κοινωνικών αγαθών από όλους(εργασία, εκπαίδευση, ασφάλιση κ.λ.π.)

Διεθνής κοινότητα

- ✓ Σε παγκόσμιο επίπεδο, η κοινωνία των πολιτών βασίζεται στις δραστηριότητες υπερεθνικών οργανισμών, Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και διεθνών ομάδων πίεσης.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Ορισμός

Στο σύγχρονο κόσμο ο άνθρωπος ζει μια αδιάκοπη διαδικασία πολιτικής κοινωνικοποίησης, δηλ. μέρα με τη μέρα εντάσσεται και προσαρμόζεται στην πολιτική πραγματικότητα της εποχής του, που συνέχεια μεταβάλλεται. Αυτό σημαίνει ότι μαθαίνει να προσαρμόζεται και να εντάσσεται στην πολιτική πραγματικότητα που τον περιβάλλει.

Σκοπός

Η διαδικασία της πολιτικής κοινωνικοποίησης προωθείται και αποσκοπεί στη δημιουργία ώριμων και συνειδητών πολιτών στα πλαίσια ενός γνήσιου δημοκρατικού πολιτεύματος.

Αντίθετα στα αυταρχικά και ολοκληρωτικά καθεστώτα επιβραδύνεται, παρεμποδίζεται και στόχος είναι η προπαγάνδα που οδηγεί ή στην αφομοίωση και τυφλή υπακοή στα κυρίαρχα ιδεολογήματα ή στην απολιτικοποίηση (μορφή πολιτικής κοινωνικοποίησης που εκδηλώνεται αρνητικά).

Πώς συντελείται η πολιτική κοινωνικοποίηση;

Οικογένεια

Αρχίζει μέσα στον στενό **κύκλο της οικογένειας** ή/και τον ευρύτερο κύκλο των **συγγενών και φίλων**. Το πολιτισμικό περιβάλλον αυτού του κύκλου παρέχει στον νέο άνθρωπο την πρώτη εικόνα της κοινωνίας. Τα παιδιά αναπαράγουν το περιβάλλον τους. Αν για παράδειγμα μεγαλώνουν σε ένα περιβάλλον αρμονικό, όπου οι αναπόφευκτες διαφωνίες επιλύονται με τον **διάλογο** και η γνώμη τους ακούγεται, θα αναπτύξουν και τα ίδια σεβασμό, πρωτίστως για τον εαυτό τους, καθώς και για τους γύρω τους.

Εκπαίδευση

Η **σχολική αγωγή** είναι το δεύτερο στάδιο της πολιτικής κοινωνικοποίησης. Κατ'αρχάς, οι γνώσεις που αποκτά ο μαθητής από τα διδασκόμενα μαθήματα, αλλά και οι εμπειρίες που βιώνει στη σχολική κοινότητα μέσα από τη συναναστροφή με συνομηλίκους, η συμμετοχή του στη λήψη συλλογικών αποφάσεων, η εκμάθηση κανόνων αυτοπειθαρχίας, σεβασμού των άλλων κτλ. διευρύνουν την εικόνα του για τον κόσμο.

Στο σημείο αυτό, εντοπίζεται η αναγκαιότητα για καλλιέργεια της πολιτικής παιδείας. Για τον λόγο αυτό στη Β' Λυκείου διδάσκεται το μάθημα «**Πολιτική και Δίκαιο**». Ένας από τους κυριότερους στόχους του μαθήματος είναι η άσκηση στην τέχνη του πολιτικού διαλόγου, στη δυνατότητα «εμπλοκής» σε μια δημόσια συνομιλία: ακούω τον/την συνομιλητή, -ριά μου, προσπαθώ να κατανοήσω αυτά που λέει, ζητώ διευκρινίσεις, απαντώ με επιχειρήματα ουσίας, σέβομαι τις απόψεις του/της, είμαι έτοιμος, -η να παραδεχθώ την ορθότητα των απόψεών του/της και να τεκμηριώνω τις δικές μου

Εργασία

Η **επαγγελματική σταδιοδρομία** και το **εργασιακό περιβάλλον** που επιλέγει ο νέος άνθρωπος, η ενδεχόμενη πολιτική δραστηριοποίησή του, π.χ., σε μια **πολιτική νεολαία** ή σε ένα **πολιτικό κόμμα**, η καθημερινή επαφή με τα **Μ.Μ.Ε.**, είναι μερικοί ακόμη σημαντικοί παράγοντες κοινωνικοποίησης.

Ενεργός πολίτης είναι ο ενημερωμένος πολίτης. Μέσω της **ενημέρωσης** μπορούμε να παρακολουθούμε τις εξελίξεις της πολιτικής πραγματικότητας, να τις κατανοούμε και να μη μένουμε απαθείς θεατές.

Αποτελέσματα

Οδηγείται μέσα από μια διαδικασία «αυτογνωσίας» να ανακαλύψει τις ειδικές συνθήκες που τον οδηγούν να υιοθετήσει κάποιες πολιτικές επιλογές.

- ✓ Συνειδητοποιεί την ανάγκη να παρακολουθεί αδιάκοπα τους μετασχηματισμούς της πολιτικής πραγματικότητας, με αποτέλεσμα να επιδιώκει όχι μόνο την ενημέρωσή του από τα Μ.Μ.Ε. αλλά και από επιστημονικά βιβλία και περιοδικά, γεγονός που τον οδηγεί στην απόκτηση πολιτικής παιδείας.
- ✓ Συνειδητοποιεί τη διαλεκτική σχέση ατόμου-κοινωνίας **και** η συνειδητοποίηση αυτή τον οδηγεί **σε ενεργό συμμετοχή** στις πολιτικές διαδικασίες

Η **ενεργός συμμετοχή** είναι καίρια για:

- ✓ **την ενίσχυση της συμμετοχικής δημοκρατίας.**
- ✓ **την ανάπτυξη δημόσιου δημοκρατικού διαλόγου** για τα προβλήματα της κοινωνίας.
- ✓ **την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών.**

Ποιος θα μας σώσει, ανατολή για Δύση;
 Ποιος 'Ελληνας ή βάρβαρος θεός;
 Μπροστά καινούργιος κόσμος θα βαδίσει,
 Για πίσου θα γυρίζει ο παλαιός;
 [...]

δε θα μας σώσει ανατολή για δύση,
 μηδ' 'Ελληνες ή βάρβαροι θεοί.
 Μπροστά ο καινούργιος κόσμος θα βαδίσει,
 Άμα ξυπνήσουν κάποτε οι λαοί.

(Κ. Βάρναλης, 'Ατταλος ο Γ')

Βιβλιογραφία

- Προβλήματα της εποχής μας, Αθ. Κιτσάκη, Κοινωνικά δοκίμια
- Αρχές Πολιτικής Επιστήμης και στοιχεία δημοκρατικού πολιτεύματος, Ο.Ε.Δ.Β. , 1986
- Εισαγωγή στο δίκαιο και τους πολιτικούς θεσμούς, Ο.Ε.Δ.Β., 1998
- Αναλυτικό λεξικό εννοιών και όρων, Δ. Λάππα, εκδ. Κορφή
- Σύγχρονο Λεξικό των βασικών εννοιών, Δ. Διαμαντόπουλου, εκδ. Πατάκη.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

ΚΕΙΜΕΝΟ	Θέματα-πληροφορίες Λογικές σχέσεις
<p>Πολλοί –δεν θα πούμε οι περισσότεροι– νομίζουν πως η Δημοκρατία είναι ένα πολίτευμα. Δεν ξέρουν πως πρόκειται γι' απόληξη κι όχι γι' αφετηρία. Δημοκρατία σημαίνει αναβαθμός* πολιτισμού. Προϋποθέτει πολλά πράγματα: όχι απλώς έναν ιδεολογικό προσανατολισμό ή μια κατεύθυνση του γούστου. Γίνεσαι άξιος να υψωθείς ως τη δημοκρατική ιδέα όταν έχεις πριν διανύσει κάποια στάδια εσωτερικού εκπολιτισμού. [...]</p> <p>Ένας λαός άξιος της Δημοκρατίας δίνει εξετάσεις καθημερινά, όχι μονάχα μπροστά στην κάλπη: δίνει εξετάσεις στα πιο μικρά πράγματα της καθημερινής ζωής: σέβεται τη θέση του στην «ουρά», προσέχει να μην ενοχλεί το διπλανό του, πιστεύει πως έχει πρώτα καθήκοντα κι έπειτα δικαιώματα. Η κοινωνική αγωγή είναι αναγκαία προϋπόθεση της Δημοκρατίας. [...] Πώς μπορεί να νοηθεί Δημοκρατία δίχως το σεβασμό του διπλανού σου;</p> <p>Υπάρχει όμως κι ένα άλλο στάδιο βαρβαρότητας που πρέπει να ξεπεραστεί, για να είναι ένας λαός άξιος της δημοκρατίας: Το στάδιο του θαυμασμού προς τη βαναυσότητα. Η χοντρή πλάνη να την περνάει κανένας για δύναμη. [...] Η πραγματική δύναμη είναι κάτι πολύ πιο δύσκολα εξακριβώσιμο απ' ό,τι πιστεύει ο κόσμος. Εμφανίζεται, αθόρυβη και σεμνή, εκεί που κανένας σχεδόν δεν το φαντάζεται: στο εργαστήρι του σοφού, στο κελί του αγίου, στη φυλακή του επαναστάτη. Σπανιότατα στο προσκήνιο. Γιατί δύναμη ανθρώπου θα πει ένα και μόνο: δύναμη ψυχής. Κι αυτή φανερώνεται στη μοναξιά και στον κατατρεγμό, όχι στην αγορά και στο θρίαμβο.</p> <p>Η Δημοκρατία περνάει στον καιρό μας και δοκιμασία και κρίση. Το πρόβλημά της είναι σύνθετο. Δοκιμασία για τη Δημοκρατία είναι η ανάγκη να κυβερνήσει ανθρώπινα σύνολα τεράστια, που ξεπερνάνε τα φυσικά της μέτρα. Γιατί το δημοκρατικό πολίτευμα είναι εφικτό εκεί όπου όλα βρίσκονται στα μέτρα του ανθρώπου, όπου η άσκηση της εξουσίας κι ο έλεγχός της είναι άμεσα ή σχεδόν άμεσα, όπου το άτομο έχει υπόσταση, δεν μεταβάλλεται σ' απρόσωπη μονάδα μέσα σε αστρονομικό αριθμό. Το αν θα μπορέσει να περισωθεί η Δημοκρατία μέσα στα ωκεάνια ανθρώπινα σύνολα της σημερινής και της αυριανής εποχής, είναι κάτι που θα το ιδούν όσοι επιζήσουν κι αυτοί που θα 'ρθουν. Κρίση όμως περνάει η Δημοκρατία στην αναμέτρησή της με την εσωτερική πραγματικότητα. Πόσοι και πού είναι ώριμοι να τη δεχτούν; Πόσοι έχουν το ανάστημα να τη δικαιώσουν;</p> <p style="text-align: center;">Αγγελου Τερζάκη, <i>Προσανατολισμός στον αιώνα</i>, Οι Εκδόσεις των Φίλων, Αθήνα 1992, σσ. 181-184.</p> <p>* αναβαθμός: σκαλοπάτι, βαθμίδα εξέλιξης.</p>	

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας περίληψη 80-100 λέξεων του κειμένου που σας δόθηκε.

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο 80-100 λέξεων το περιεχόμενο του παρακάτω αποσπάσματος του κειμένου: «**Γιατί δύναμη ανθρώπου θα πει ... και στο θρίαμβο**».

Μονάδες 12

B2.α) Ποια συλλογιστική πορεία ακολουθεί ο συγγραφέας στην τελευταία παράγραφο του κειμένου;

β) Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται; Να αιτιολογήσετε τις απαντήσεις σας

Μονάδες 8

B3. α) Να γράψετε ένα ανώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: **αφετηρία, αναγκασία, βαναυσότητα, αθόρυβη, εφικτό.**

β) Να γράψετε 5 λαϊκές λέξεις από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 10

B4. Τι επιτυγχάνει ο συγγραφέας με τη χρήση των ερωτήσεων στην τελευταία παράγραφο του κειμένου;

Μονάδες 5

Γ. Το προσεχές τεύχος του περιοδικού του σχολείου σας θα περιλαμβάνει αφιέρωμα με θέμα τη Δημοκρατία στη σύγχρονη εποχή. Να γράψετε ένα άρθρο 500–600 λέξεων στο οποίο να επισημαίνετε εκδηλώσεις αντιδημοκρατικής συμπεριφοράς στον καθημερινό βίο και να αναφέρετε τις αρετές που πρέπει να διακρίνουν τον συνειδητό δημοκρατικό πολίτη στην καθημερινότητά του.

Μονάδες 40

ΚΕΙΜΕΝΟ	Θέματα-πληροφορίες Λογικές σχέσεις
<p>'Αγγελος Τερζάκης, Προσανατολισμός στον αιώνα Έλεγχος της δημοκρατικής ιδέας</p> <p>Στη ζωή των λαών έρχεται κάποια στιγμή όπου από έναν αστάθμητο συνειρμό περιστάσεων, το κοινωνικό σύνολο καλείται να δώσει εξετάσεις και ν' αποδείξει αν είναι ώριμο για τη Δημοκρατία. Δεν πρόκειται εδώ για τις ξεκάθαρες εκείνες περιπτώσεις όπου δημοκρατικό και ολιγαρχικό καθεστώς αναμετριώνται, μπαίνουν και τα δύο στην ψηφοδόχο και περιμένουν το αποτέλεσμα της εκλογής. Μήτε για τις άλλο τόσο ξεκάθαρες, δυναμικές έστω, αναμετρήσεις των οδοφραγμάτων. Εκεί, ο πολίτης ξέρει καλά ανάμεσα σε τι έχει να διαλέξει. Πρόκειται για τις θολές, τις ύπουλες καταστάσεις, όπου πίσω από τις λέξεις κρύβονται έννοιες φευγαλέες, όπου άλλο ζητάς κι άλλο βρίσκεις, όπου διαλέγεις χωρίς να ξέρεις τι ακριβώς διαλέγεις. Η εποχή μας, μέγας διδάσκαλος στις διφορούμενες έννοιες, διαπρέπει και σε τέτοιες απατηλές προτάσεις εκλογής.</p> <p>Πολλοί -δεν θα πούμε οι περισσότεροι- νομίζουν πως η Δημοκρατία είναι ένα πολίτευμα. Δεν ξέρουν πως πρόκειται γι' απόληξη κι όχι γι' αφετηρία. Δημοκρατία σημαίνει αναβαθμός πολιτισμού. Προϋποθέτει πολλά πράγματα, όχι απλώς έναν ιδεολογικό προσανατολισμό ή μια κατεύθυνση του γούστου. Γίνεσαι άξιος να υψωθείς ως τη δημοκρατική ιδέα, όταν έχεις πριν διανύσει κάποια στάδια εσωτερικού εκπολιτισμού. Μια Δημοκρατία στους Κάφρους είναι αδιανόητη, ενώ είναι νοητά εκεί όλα τ' άλλα καθεστώτα, ολιγαρχικά, απολυταρχικά, ιδιαίτερα τ' αριστοκρατικά, γιατί η αριστοκρατία είναι έννοια σχετική, εξαρτημένη στενά από τοπικούς όρους και ήθη. Οι φύλαρχοι είναι μια αριστοκρατία. Η Δημοκρατία δεν ξέρει φυλάρχους κι αυτό είναι βέβαια παρακινδυνευμένο, γιατί μπορεί να κλονίσει</p>	

την έννοια της φυσικής ιεραρχίας, όταν η πειθαρχία δεν είναι εσωτερική, όταν δηλαδή τα άτομα δεν έχουν ακόμα αξιωθεί να φτάσουν στο επίπεδο πολιτισμού όπου ο πολίτης προσηλώνεται σε γενικές ιδέες όχι παραμορφωμένες σε φόβητρα.

Κάθε φορά που εκδηλώνεται ή που υποβόσκει μια κρίση της δημοκρατικής ιδέας, πρέπει να ψάχνουμε να βρούμε αν τα αίτια είναι εξωτερικά ή εσωτερικά, μ' άλλα λόγια αν φταίνε οι ιστορικές συνθήκες ή μήπως υπάρχει μια ανεπάρκεια οργανική μέσα στα άτομα-φορείς της ιδέας. Βέβαια οι συνθήκες αυτές δεν είναι απόλυτες. Ιδιαίτερα η δεύτερη. Δεν φταίνε ποτέ όλοι για την κάμψη της δημοκρατικής αρετής. Επειδή όμως οι λαοί σαν ιστορικές μονάδες χαρακτηρίζονται από την πλειοψηφία τους, ή -στο πρακτικό επίπεδο- έστω και από τη σχετική πλειοψηφία, σε περίπτωση τέτοια πρέπει ν' αναρωτιόμαστε μήπως υστερεί κάτι στην ίδια την ωριμότητα των λαών αυτών. Μήπως δεν έχει συμπληρωθεί η διαδρομή που θα τους έκανε άξιους της Δημοκρατίας.

Είναι πάντοτε επικίνδυνο να γενικεύει κανένας, αλλά και η δειγματοληψία δεν μπορεί να καταργηθεί σα μέθοδος. Μου έχει τύχει πάμπολλες φορές, σε συζήτηση όχι διαλογική αλλά σε κύκλο, ν' ακούσω κάποιον να λέει, όταν οι διαπιστώσεις φαίνονται να φτάνουν σε αδιέξοδο: «Μωρέ εμάς μας χρειάζεται δικτατορία!» -και δυο-τρεις άλλοι γύρω να συμφωνούν, κουνώντας επιδοκίμαστικά τα κεφάλια τους. Τότε κάτι μαραίνεται μέσα μου, με κυριεύει αθυμία. Όχι γιατί οι άνθρωποι αυτοί βρίσκονται, κατά τη γνώμη μου, σε πλάνη. Αλλά γιατί βλέπω πόσο εύκολα απεμπτολούν τα άτομα τις ελευθερίες τους, τα ευγενέστερα δικαιώματά τους, ό,τι με τόσους αγώνες έχει κατακτηθεί στο μάκρος της ιστορίας, με τόσο αίμα. Απεμπτολούν δηλαδή την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Και πόσο είναι πρόθυμοι οι άνθρωποι να την ανταλλάξουν με μιαν αβασάνιστη, κοντόθωρη, χαμηλή αμεριμνησία, που δεν τους εξασφαλίζει -όπως νομίζουν- τα κεκτημένα, αλλά που τους δίνει την ψευδαίσθηση πως τα εξασφαλίζει. Γιατί κανένας, κι ο πιο ανιστόρητος, δεν μπορεί να μην ξέρει ότι τα τέτοια καθεστώτα, τ' αυταρχικά, τα πιεστικά, έχουν κακό τέλος, και πως τη στιγμή της ανατροπής τους ο σπασμός κλονίζει συθέμελα, συνεπαίρνει τα πάντα, παράνομα και νόμιμα μαζί, ένοχα κι αθώα.

Για να γίνει ένας λαός άξιος της Δημοκρατίας, πρέπει να πάψει πρώτα να πιστεύει στο χωροφύλακα. Να βλέπει σ' αυτόν το σύμβολο της εξουσίας κι όχι την ενσάρκωσή της. Να μην τον κρίνει απαραίτητο στο κάθε του βήμα, επιτηρητή και παιδαγωγό. Ένας λαός άξιος της Δημοκρατίας δίνει εξετάσεις καθημερινά, όχι μονάχα μπροστά στην κάλπη· δίνει εξετάσεις στα πιο μικρά πράγματα της καθημερινής ζωής: σέβεται τη θέση του στην «ουρά», προσέχει να μην ενοχλεί το διπλανό του, πιστεύει πως έχει πρώτα καθήκοντα κι έπειτα δικαιώματα. Η κοινωνική αγωγή είναι αναγκαία προϋπόθεση της Δημοκρατίας. Όταν ακούω τους παραπάνω κυρίους να λένε πως τους χρειάζεται δικτατορία, χαμογελώ μέσα μου, παρ' όλη μου την αθυμία, γιατί συλλογίζομαι πως δεν το καταλαβαίνουν τι λένε πραγματικά: ότι τους λείπει η αγωγή. Πώς μπορεί να νοηθεί Δημοκρατία δίχως το σεβασμό του διπλανού σου;

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A. Να αποδώσετε την περίληψη του παραπάνω κειμένου, χωρίς δικά σας σχόλια, σε 100-120 λέξεις. **Μονάδες 25**

B1 «Κάθε φορά που εκδηλώνεται ή υποβόσκει μια κρίση της δημοκρατικής ιδέας, πρέπει να ψάχνουμε να βρούμε τα αίτια». Να επιχειρήσεις να βρεις και να αναφέρεις τουλάχιστον τρία αίτια μελετώντας το κείμενο. **Μονάδες 10**

B2.α. Να δώσετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: **απατηλές, κλονίσει, προσηλώνεται, συμπληρωθεί, αθυμία. Μονάδες 5**

β. Να δώσετε ένα αντώνυμο (αντίθετο) για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: **απόληξη, ξεκάθαρες, άξιος, κάμψη, αμεριμνησία.Μονάδες 5**

B3.α. Ποια συλλογιστική πορεία -παραγωγική ή επαγωγική- ακολουθεί ο συγγραφέας στο παραπάνω κείμενο; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας **Μονάδες 5**

β. Να δώσετε έναν πλαγιότιτλο για την τρίτη παράγραφο: «Κάθε φορά ...της δημοκρατίας», και έναν πλαγιότιτλο για την τελευταία παράγραφο: «Για να γίνει ... του διπλανού σου;». **Μονάδες 5**

Γ. Η δημοκρατία θεωρείται το κορυφαίο πολιτικό σύστημα διακυβέρνησης μιας χώρας. -Ποια η προσφορά του δημοκρατικού πολιτεύματος στο άτομο και στην κοινωνία; -Πώς μπορούμε να διαμορφώσουμε πολίτες με δημοκρατική συνείδηση; Να αναπτύξετε τις απόψεις σας για τα παραπάνω σε ένα άρθρο, που θα δημοσιευτεί στην εφημερίδα του σχολείου σας (450 - 500 λέξεις). **Μονάδες 40**